

Toimialoittainen työkustannuskehitys teollisuuden kustannusrakenteen näkökulmasta

29.5.2013

Työvoimakustannusten kasvu tehdasteollisuudelle välituotteita tuottavilla toimialoilla on vuosina 1999–2011 ollut Suomessa selvästi nopeampaa kuin kilpailijamaissa. Työvoimakustannusten suhteellisen nopea kasvu on siirtynyt välituotteiden hintoihin ja siten osaltaan heikentänyt vientiteollisuuden kilpailukykyä.

Suomen teollisuuden kustannuskilpailukyky on viime vuosina heikentynyt. Teollisuuden yksikkötyökustannusten kasvu on hyvän tuottavuuskehityksen vuoksi ollut hitaampaa kuin kauppakumppanimaissa, mutta tuotannon arvoon suhteutetut työkustannukset ovat rahaliiton aikana kasvaneet noin 20 % kauppakumppanimaihin nähden.¹ Tehdasteollisuuden kannattavuus on heikentynyt myös lopputuotteiden huonon hintakehityksen vuoksi. Lisäksi teollisuuden käyttämien välituotepanosten hinnat ovat kohonneet nopeammin kuin lopputuotteiden hinnat. Välituotepanosten (eli tavaroiden ja palveluiden) osuus tehdasteollisuuden tuotannosta on varsin merkittävä, noin 75 %.²

Tehdasteollisuuden käyttämistä välituotteista noin kolmannes tulee kotimaisen tehdasteollisuuden ulkopuolisilta toimialoilta, runsas kolmannes ulkomailta ja vajaa kolmannes muusta kotimaisesta tehdasteollisuudesta. Tässä artikkelissa tarkastellaan työvoimakustannusten kehitystä yhdeksäl-

¹ Kajanoja, L. (2012) Suomen kilpailukyky ja sen mittaaminen. Euro & talous 5/2012: Talouden näkymät.

² Välituotteiden merkitystä kilpailukykyyn kannalta on tarkasteltu aiemmin mm. Etlan kilpailukykyyn mitta-
reiden uudistamista käsitelleessä analyysissä. Ks. Mankinen, R. – Nikula, N. – Rantala, O. (2012) Kustannuskilpailukykyyn mittaamenetelmien uudistaminen. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2012.

lä teollisuuden ulkopuolisella kotimaisella toimialalla, jotka tuottavat välituotepanoksia tehdasteollisuudelle. Kansainvälistä vertailua varten tässä selvityksessä on laadittu kauppapainoinen indeksi Suomen kilpailijamaiden palkkakehityksestä näillä toimialoilla.

Aluksi tarkastellaan työvoimakustannusten kehitystä kotimaisilla teollisuuden ulkopuolisilla toimialoilla suhteessa Suomen kauppakumppanimaihin. Työvoimakustannuskehityksen aiheuttamaa kustannuspainetta välituotepanosten tuotannossa selvitetään yksikkötyökustannusten ja työn tuloosuuden avulla. Yritysten välisten palveluiden tuottajahintojen tarkastelu antaa viitteitä siitä, missä määrin nämä kustannuspaineet ovat siirtyneet välituotteiden hintoihin ja sitä kautta välituotteiden käyttäjien kustannuksiksi. Välituotekäytön vaikutusta teollisuuden kustannusrakenteeseen hahmotetaan lopuksi selvittämällä välituotteiden käyttöä teollisuuden eri toimialoilla.

Suljetun sektorin keskipalkat ovat nousseet Suomessa enemmän kuin kilpailijamaissa

Työkustannusten kehityksen vertailua varten tässä selvityksessä on laskettu pääosin kansantalouden tilinpidon vuositietojen pohjalta palkansaajakorvaukset työntekijää kohden vuosina 1999–2011.³ Aineistosta on laskettu indeksi, jossa maakohtaiset euroiksi muunnetut tiedot on painotettu Suomen ulkomaankauppapainoilla vuodelta 2011. Tiedot on saatu Eurostatista, ja

³ Tiedot ovat peräisin Eurostatista lukuun ottamatta Yhdysvaltain lukuja, jotka on haettu BEA:sta. Palkansaajakorvaukset sisältävät palkat ja palkkiot sekä työnantajan sosiaaliturvamaksut.

Jarkko Kivistö
ekonomisti
rahapolitiikka- ja
tutkimusosasto

ne koskevat 19:ää Suomen kauppakumppanimaata.⁴

Suomessa palkansaajakorvaukset työntekijää kohden ovat kasvaneet koko taloudessa vuosina 1999–2011 lähes 7 % suhteessa kilpailijamaihin (taulukko 1). Tehdasteollisuuden välituotepanosten käytön kannalta työvoimakustannusten nousu kilpailijamaihin nähden on ollut teollisuuden ulkopuolisilla toimialoilla kokonaisuudessaan yhtä merkittävä. Suomen teh-

⁴ Kilpailijamaita tässä tarkastelussa ovat AT, BE, DE, DK, EE, ES (2000–), FR, GR (2000–), IE, IT, LU, NL, NO, PT, SE, SI, SK, UK, USA.

dasteollisuuden välituotekäytöllä painotettu suljetun sektorin työvoimakustannusten kasvu on ollut 6,8 % suhteessa kilpailijamaihin.

Tehdasteollisuudessa palkansaajakorvaukset työntekijää kohden ovat kasvaneet lähes samaa vauhtia kuin kilpailijamaissa. Tämä tilasto antaa kuitenkin kehityksestä suotuisamman kuvan kuin työvoimakustannusindeksi, jonka mukaan työtuntia kohti lasketut työkustannukset ovat Suomessa myös tehdasteollisuudessa nousseet selvästi nopeammin kuin kauppakumppanimaissa.

Taulukko 1.

Keskipalkkojen* ja yksikkötyökustannusten** muutos Suomessa suhteessa kilpailijamaihin vuosina 1999–2011 sekä tehdasteollisuuden välituotekäyttö

	Keskipalkat, %	Yksikkötyökustannukset, %	Tehdasteollisuuden kotimaisten välituotteiden käyttö (2010), pros.osuus
Toimialat yhteensä	6,8	-1,4	100,0
Maa-, metsä- ja kalatalous	-3,8	9,7	9,2
Teollisuus: kaivostoiminta ja louhinta, muu teollinen toiminta	-0,2	-12,7	53,2
– siitä tehdasteollisuus	0,2	-9,6	45,2
Rakentaminen	6,1	8,8	1,4
Tukku- ja vähittäiskauppa: kuljetus ja varastointi; majoitus- ja ravitsemustoiminta	12,0	1,8	19,7
Informaatio ja viestintä	8,3	1,8	3,2
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	-4,6	41,5	1,7
Kiinteistöalan toiminta	-2,7	1,8	1,3
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta; hallinto- ja tukipalvelutoiminta	8,9	21,6	7,5
Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus; koulutus; terveys- ja sosiaalipalvelut	9,8	24,4	2,5
Muut palvelut	2,9	6,1	0,3

* Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden.

** Yksikkötyökustannusten vertailusta puuttuu Yhdysvallat.

Lähteet: Eurostat, BEA ja Suomen Pankin laskelmat.

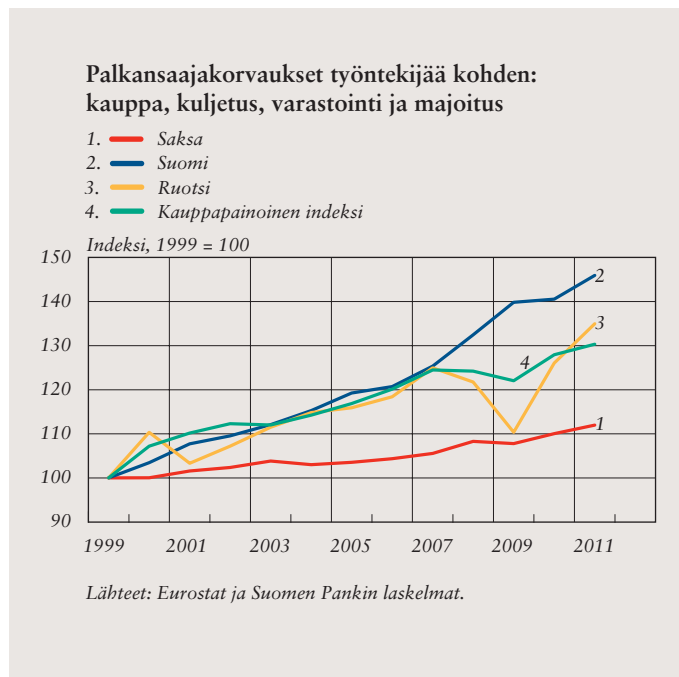
Teollisuuden ulkopuolisista toimialoista suurin merkitys Suomen teollisuuden välituotekäytössä on tukku- ja vähittäiskaupalla, kuljetuksella ja varastoinnilla sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnalla (kuvio 1). Näillä toimialoilla työvoimakustannukset kasvoivat Suomessa 12 % kilpailijamaihin verrattuna vuosina 1999–2011. Kilpailijamaista Saksan kehitys poikkeaa useista muista maista työkustannusten hitaan nousun vuoksi. Suomen kehitys erkanee muista erityisesti vuosien 2008–2009 palkansaajakorvausten kasvun vuoksi. Ruotsin kehitykseen – samoin kuin kauppapainoisen indeksin kehitykseen – vaikuttavat myös valuuttakurssimuutokset.

Toisena merkittävänä toimialakokonaisuutena teollisuuden välituotekäytön kannalta ovat ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta⁵ sekä hallinto- ja tukipalvelut. Työvoimakustannukset kasvoivat alalla 8,9 % suhteessa kilpailijamaihin tarkasteluvuosina (kuvio 2). Näissä toiminnoissa palkansaajakorvausten kasvu työntekijää kohden on ollut Suomessa nopeampaa kuin kilpailijamaissa jo 2000-luvun alkupuolella, mutta ero suureni myös vuosina 2008–2009.

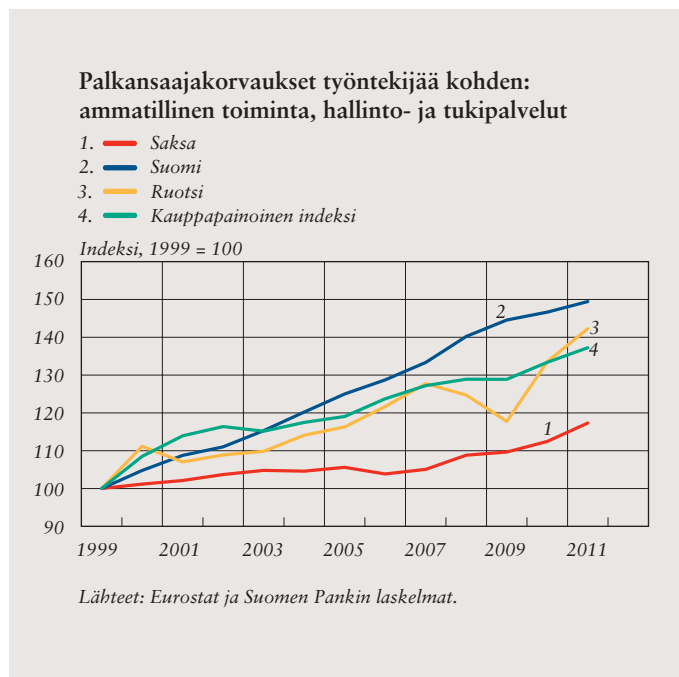
Myös maa- ja metsätalouden merkitys välituotekäytössä on suuri. Tämä selittyy sekä metsäteollisuuden puuraaka-aineen että elintarviketeollisuuden välituotepanosten käytöllä. Maa- ja

⁵ Tieteelliseen ja tekniseen toimialaan sisältyvät mm. lakiasia- ja laskentatoimen palvelut, pääkonttorien toiminta, liikkeenjohdon konsultointi, arkkitehti- ja insinööripalvelut, tekninen testaus ja analysointi, tieteellinen tutkimus ja kehittäminen, mainostoiminta ja markkinatutkimus, muotoilu, kääntäminen, vuokraus ja leasing, turvallisuus- ja vartiointipalvelut sekä kiinteistöhoito.

Kuvio 1.

Kuvio 2.

metsätalouden työvoimakustannusten kehitys on ollut Suomessa hieman hitaampaa kuin kilpailijamaissa. Kilpailijamaista mm. Ruotsissa ja Saksassa työvoimakustannusten kallistuminen on kuitenkin ollut tällä toimialalla hitaampaa kuin Suomessa. Maa- ja metsätaloudessa palkansaajakorvausten kasvu ei välity samalla tavoin välituotteen hintaan kuin työvoimavaltaisemmissa palveluissa ja tuotteissa, koska työtulon osuus toimialan arvonlisäyksestä on pienempi, esimerkiksi vuonna 2011 vain noin 25 %.

Informaatio- ja viestintätoimialalla työkustannukset ovat nousseet runsaat 8 % kilpailijamaihin nähden vuosina 1999–2011. Rakentamisessa suomalaiset työkustannukset kasvoivat voimakkaasti suhteessa kilpailijamaihin vuonna 2008. Ero on sittemmin hieman pienentynyt, mutta palkkakustannukset ovat edelleen runsaat 6 % suuremmat kuin kilpailijamaissa suhteessa vuoteen 1999. Myös julkisissa palveluissa työvoimakustannukset ovat Suomessa kasvaneet selvästi nopeammin.

Tehdyn työtunnin kustannukset nousseet keskipalkkoja nopeammin

Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden kuvaavat toteutuneita työvoimakustannuksia. Työntekijää kohden laskettuihin palkansaajakorvauksiin vaikuttaa työn hinnan lisäksi tehtyjen työtuntien määrä, mutta toimialoittaisista työtunneista ei ole saatavissa kansainvälisesti vertailukelpoisia tilastoja. Työvoimakustannusindeksi, joka mittaa tehdyn työtunnin keskimääräisten työ-

voimakustannusten muutosta, on saatavissa, ja sen avulla voidaan täydentää kuvaa työkustannusten suhteellisesta kehityksestä.

Työvoimakustannusindeksi lasketaan työvoimakustannusten suhteena tehtyihin työtunteihin neljännesvuosittain.⁶ Tärkeimmissä palvelutoiminnoissa työvoimakustannusindeksin mukainen työn hinnan kehitys suhteessa kilpailijamaihin vuosina 2000–2011 on ollut hieman hitaampaa kuin palkansaajakorvaukset työntekijää kohden osoittavat (taulukko 2). Sen sijaan tehdasteollisuuden työvoimakustannukset ovat indeksin perusteella nousseet Suomessa selvästi nopeammin kuin kilpailijamaissa.

Tehdasteollisuuden lähes 10 prosentin työkustannusten kasvu suhteessa kilpailijamaihin selittyy osin vertailuvuoden valinnalla. Teollisuutta koskevia lukuja voidaan täydentää vanhemmalla työvoimakustannustilastolla, joka osoittaa Suomen tehdasteollisuuden työkustannusten tuntia kohden silti kasvaneen runsaat 6 % suhteessa kilpailijamaihin vuodesta 1999 vuoteen 2011.⁷ Suurehko ero keskipalkkojen kehitykseen nähden saattaa johtua esimerkiksi siitä, että lyhytaikaiset lomautukset vaikuttavat

⁶ Vuodesta 2007 lähtien indeksi perustuu otostutkimukseen. EU-tasolla työvoimakustannusindeksi on saatavilla vuodesta 2000 ja osin vasta vuodesta 2007. Toimialatasolla tietoa ei ole saatavissa tarkalleen samalla tavalla kuin palkansaajakorvauksista. Hallinto- ja tukipalvelutoiminnoista ei ole tietoa kuin vasta vuodesta 2007 lähtien. Nämä toimialat kuitenkin sisältyvät ammatillisiin, tieteellisiin ja teknisiin toimintoihin palkansaajakorvauksissa työntekijää kohden (taulukko 2). Tilaston erilaiset laadintamenetelmät saattavat vaikuttaa eri maita koskevien indeksien vertailukelpoisuuteen. Yhdysvaltojen osalta maavertailussa on käytetty tietoa palkansaajakorvauksista työntekijää kohden.

⁷ Muiden toimialojen suhteen vastaavaan vertailuun ei ole tietoja käytettävissä.

Taulukko 2.

Työvoimakustannusindeksi ja palkansaajakorvaukset työntekijää kohden: muutos Suomessa suhteessa kilpailijamaihin vuosina 2000–2011

	Työvoimakustannus- indeksi	Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %
<i>Yksityinen sektori</i>	10,5	–
<i>Tehdasteollisuus</i>	9,9	4,3
<i>Rakentaminen</i>	14,1	11,7
<i>Tukku- ja vähittäiskauppa; kuljetus ja varastointi; majoitus- ja ravitsemustoiminta</i>	10,2	16,0
<i>Informaatio ja viestintä</i>	23,9	12,0
<i>Rahoitus- ja vakuutus toiminta</i>	–11,2	3,6
<i>Kiinteistöalan toiminta</i>	36,1	1,0
<i>Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta</i>	10,4	12,8

Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

tehtyihin työtunteihin, mutta eivät työlistien lukumäärään.⁸

Työkustannusten merkitys välituotteita tuottavilla toimialoilla vaihtelee

Työkustannuskehityksen vaikutus välituotteiden hintoihin riippuu työkustannusten merkityksestä valmistuksen kokonaiskustannuksissa, työn tuottavuuden kehityksestä sekä välituotepanosten tuottajan hinnoitteluvoimasta. Työvoimakustannusten muutos ei välttämättä välity hintoihin, jos tuottavuus kohenee samaa vauhtia, ts. yksikkötyökustannukset eivät kasva.

Yksikkötyökustannukset laskettuna työvoimakustannusten suhteena arvonlisän volyyymiin ovat koko talouden tasolla kasvaneet Suomessa vähemmän kuin kilpailijamaissa vuodesta 1999 vuoteen 2011 (taulukko 1). Tämä johtuu

ksinomaan teollisuuden yksikkötyökustannusten kehityksestä. Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan sekä hallinto- ja tukipalvelutoimialojen yksikkötyökustannukset ovat kasvaneet huomattavasti kilpailijamaihin verrattuna. Sen sijaan kaupan, kuljetuksen ja varastoinnin sekä maa- ja metsätalouden yksikkötyökustannusten kehitys on maltillisempi kuin pelkkien työvoimakustannusten kehitys osoittaa.

Kokonaisuudessaan suljetun sektorin yksikkötyökustannukset ovat kasvaneet runsaat 9 % suhteessa kilpailijamaihin, kun toimialoittaiset muutokset lasketaan Suomen tehdasteollisuuden välituotekäytöllä painotettuna keskiarvona (kuvio 3).⁹

Työkustannusten kasvun merkitystä voidaan arvioida myös yritysten kannattavuuden kehityksen kautta. Työn tulo-osuus kuvaa työkustannusten mer-

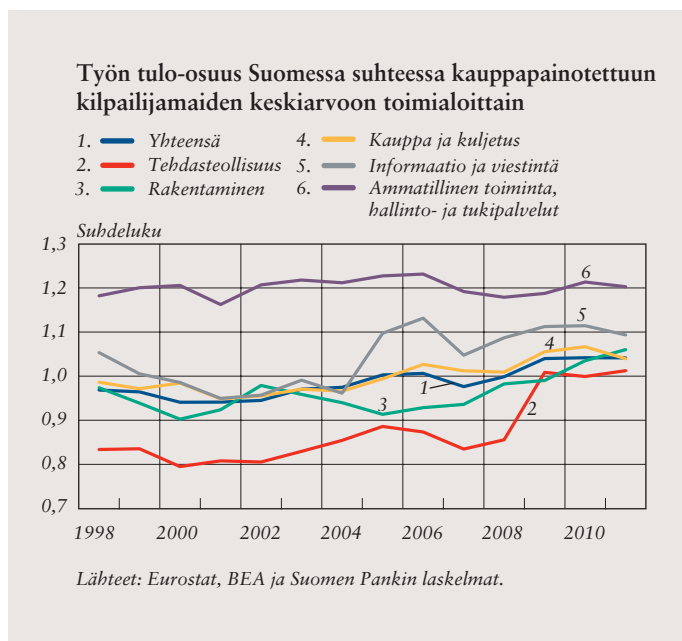
⁸ Työvoimakustannusindeksin historiatiedot ennen vuotta 2007 on konstruoitu yhdistelemällä muita tilastoja, mikä saattaa aiheuttaa harhaa.

⁹ Rahoitus- ja vakuutus toiminnan poikkeavan suuren yksikkötyökustannusten kasvuluvun vaikutus koko suljetun sektorin yksikkötyökustannusten kasvuun on noin 1 prosenttiyksikkö.

Kuvio 3.

Kuvio 4.

kitystä toimialan arvonlisäyksessä ja siten toimialan kannattavuutta käänteisesti. Toinen työkustannusten merkitystä kuvaava tapa on tarkastella palkansaajakorvausten suhdetta tuotokseen. Tällöin tarkastelussa otetaan huomioon myös välituotepanoksen osuus tuotoksesta. Suuri välituotekäyttö ja suhteellisen pieni arvonlisä voi merkitä, ettei toimialan omilla työkustannuksilla ole suurta merkitystä lopputuotteen hinnanmuodostuksessa.

Työn tulo-osuus on viime vuosina kasvanut voimakkaasti erityisesti teollisuustoimialoilla. Muilla toimialoilla muutos on ollut selvästi maltillisempi. Finanssikriisin jälkeisinä vuosina 2009–2011 työn tulo-osuus on Suomessa useimmilla toimialoilla ollut kuitenkin suurempi kuin kilpailijamaissa, kun se aiemmin oli pienempi kuin näissä maissa (kuvio 4).

Ammatillisten sekä tieteellisten ja teknisten palveluiden (ml. hallinto- ja tukipalvelut) toimialoilla työn tulo-osuus on ollut selvästi suurempi kuin kilpailijamaissa. Suomessa työn tulo-osuus on ollut vuosina 1999–2011 keskimäärin 70 % näillä toimialoilla, mutta kilpailijamaissa 59 %. Ruotsissa osuus on sama kuin Suomessa, mutta esim. Saksassa vain 45 %. Suomessa osuuden suuruutta voi selittää se, että toimialakokonaisuuden sisällä toiminnot ovat Suomessa painottuneet pienemmän arvonlisän työpaikkoihin. Näillä toimialoilla tuottavuuden taso on ollut matalampi suhteessa esim. Saksaan. Suurempi työn tulo-osuus merkitsee sitä, että työvoimakustannusten kasvu aiheuttaa enemmän painetta näiden palveluiden hintoihin. Myös työ-

voimakustannusten osuus koko tuotoksesta on näillä toimialoilla Suomessa suurempi kuin esim. Saksassa ja Ruotsissa (taulukko 3).

Kaupan, kuljetuksen ja varastoinnin toimialoilla kannattavuus suhteessa kilpailijamaihin on heikentynyt vuosina 2009–2010. Pitkällä aikavälillä kannattavuus on vaihdellut keskimäärin kilpailijamaiden tasolla. Tämän toimialakokonaisuuden keskimääräinen työn tulo-osuus on tarkastelujaksolla ollut 61 % sekä Suomessa että kilpailijamaissa. Saksassa se oli 65 % ja Ruotsissa 67 %, mutta näissä maissa suunta on ollut laskeva. Vuosina 2009–2011 tulo-osuus suureni Suomessa samalle tasolle kuin Saksassa ja Ruotsissa.

Laajemmin tarkasteltuna työvoimakustannusten merkitys koko tuotokseen suhteutettuna on verrattain pieni maa- ja metsätaloudessa, kaivos-

toiminnassa sekä etenkin kiinteistöalalla. Myös tehdasteollisuudessa työvoimakustannusten osuus tuotoksesta oli vuonna 2011 vähäisempi kuin Saksassa ja Ruotsissa, mikä kertoo Suomen teollisuuden välituotekäytön suuremmasta osuudesta.

Kilpailijamaiden palkkakehitystä ja tuottavuuden kasvua nopeampi palkkojen nousu on osaltaan johtanut siihen, että työn tulo-osuus on kasvanut Suomessa viime vuosina useimmilla toimialoilla suuremmaksi kuin kilpailijamaissa keskimäärin. Yritysten kannattavuus on siis heikentynyt. Toimialojen välillä on merkittäviäkin eroja sekä osuuden suuruudessa että kehityksessä. Toimialoilla, joissa työn tulo-osuus on ollut perinteisestikin suurempi, palkkakustannusten kasvu on todennäköisesti vaikuttanut voimakkaammin tuotteiden ja palveluiden hintoihin.

Taulukko 3.

Työvoimakustannusten osuus tuotoksesta vuonna 2011

%	Suomi	Ruotsi (2010)	Saksa
Toimialat yhteensä	25,6	28,5	26,5
Maa-, metsä- ja kalatalous	12,5	19,1	12,4
Kaivostoiminta ja louhinta	11,6	9,7	33,0
Tehdasteollisuus	14,7	16,5	19,1
Rakentaminen	24,5	34,4	28,6
Tukku- ja vähittäiskauppa	31,9	39,6	34,9
Kuljetus ja varastointi	25,0	20,6	24,8
Majoitus- ja ravitsemustoiminta	29,9	32,3	28,7
Informaatio ja viestintä	30,2	27,0	28,1
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	31,9	30,5	25,1
Kiinteistöalan toiminta	2,7	5,3	3,0
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	40,6	35,0	31,4
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	43,0	39,5	31,0

Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

Teollisuuden välituotealan hinnat nousseet Suomessa nopeammin

Teollisuuden ulkopuolisten toimialojen teollisuudelle tuottamien välituotteiden hinnoista on niukasti tilastotietoa. Yksi tapa arvioida hintoja on suhteuttaa kansantalouden tilinpidon toimialoittaisen tuotoksen arvo sen volyymiin. Toinen mahdollisuus on käyttää palvelujen tuottajahintaindeksijä.

Palveluiden tuottajahintojen¹⁰ vertailu osoittaa, että Suomessa yritysten toisilleen tuottamat palvelut kallistuivat nopeammin kuin vertailumaissa vuosina 2006–2008 (kuvio 5).

Kokonaisuudessaan yrityspalvelut ovat vuosittain kallistuneet Suomessa

¹⁰ Yritysten välisten palveluiden tuottajahinnoista on käytettävissä suhteellisen vähän vertailukelpoisia tilastoja: aikasarjat ovat lyhyitä ja tietoa on vain muutamista maista.

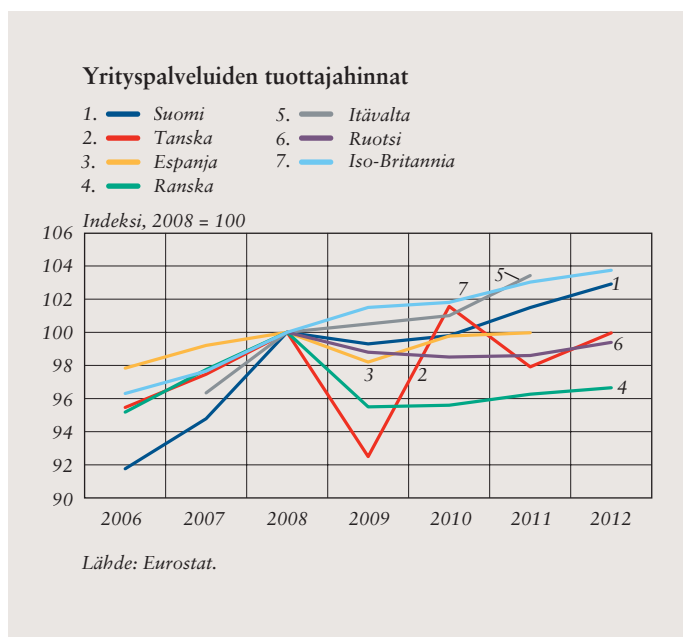
keskimäärin 2 % vuosina 2006–2012. Toimialoittaisen hintakehityksen tarkastelu osoittaa, että Suomessa yrityspalveluiden hinnat ovat nousseet eniten samoilla toimialoilla, joiden työvoimakustannukset ovat kasvaneet nopeammin (taulukko 4).

Kansantalouden tilinpidon mukaisen toimialoittaisen tuotoksen hinta – laskettuna tuotoksen arvon suhteena sen volyymiin – on noussut useimmilla teollisuuden ulkopuolisilla toimialoilla selvästi nopeammin kuin tehdasteollisuudessa. Yksityisten palveluiden tuotoksen hinta on noussut vuodesta 1999 vuoteen 2011 runsaat 13 % suhteessa tehdasteollisuuden tuotoksen hintaan. Tarkemmalla toimialatasolla ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa tuotoksen hinta on kohonnut samalla aikavälillä keskimäärin 3,4 % vuodessa, hallinto- ja tukipalveluissa 2,8 %, kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla 2,3 % ja kaupan alalla 1,1 % vuodessa. Tehdasteollisuudessa tuotoksen hinnan nousu oli keskimäärin vain 0,7 % vuodessa. Suljetun sektorin tuottamien välituotealan nopeampi hintojen kohoaminen on siten saattanut osaltaan heikentää teollisuuden kannattavuutta.

Välituotekäytön merkitys vaihtelee teollisuustoimialoittain

Yksityisen sektorin kehitystä on 2000-luvulla leimannut arvoketjujen rakentaminen, ydintoimintoihin erikoistuminen ja muiden toimintojen ulkoistaminen. Tämä kehitys on näkynyt tehdasteollisuudessa välituotealan käytön lisääntymisenä. Samalla välituotekäytön rakenne on muuttunut. Tuonti-

Kuvio 5.

panosten osuus tuotoksesta on kasvanut 23 prosentista 30 prosenttiin. Kotimaisen tehdasteollisuuden toisille tehdasteollisuustoimialoille tuottamien välituotteiden käyttö on supistunut 25 prosentista 20 prosenttiin tuotoksesta. Tehdasteollisuuden ulkopuolisille toimialoille kohdistuva kotimaisten välituote-panosten käyttö pysyi vuodesta 2000 vuoteen 2008 vajaassa 22 prosentissa suhteessa tuotokseen, mutta elektroniikkateollisuuden supistumisen myötä osuus on kasvanut 24 prosenttiin vuonna 2010. Nämä kehityskulut ovat merkinneet tehdasteollisuudelle suurempaa altistusta oman toimialan ulkopuoliselle kustannuskehitykselle. Euroalueeseen ja Ruotsiin verrattuna Suomen tehdasteollisuus käyttää kuitenkin jonkin verran vähemmän muiden toimialojen tuottamia kotimaisia välituotteita.

Suljetun sektorin aiheuttama kustannuspaine teollisuuden eri alatoimialoilla riippuu näiden alojen välituote-käytön laajuudesta ja rakenteesta. Teh-

dasteollisuuden sisällä välituotteiden käyttö vaihtelee suuresti toimialan luonteen mukaan. Elintarvike-, puu- ja paperiteollisuus käyttävät suhteellisen paljon teollisuuden ulkopuolisia välituote-panoksia kotimaisen raaka-aineen vuoksi. Öljynjalostus taas nojaa tuontipanoksiin, koska sen raaka-aine on tuonnin varassa. Myös moottoriajoneuvojen valmistus, elektroniikkateollisuus sekä metallien jalostus käyttävät runsaasti tuontipanoksia.

Suljetun sektorin työvoimakustannukset ovat kasvaneet eniten sellaisilla toimialoilla, joiden palveluita tehdasteollisuus käyttää runsaasti. Tätä kautta syntyvä mahdollinen kustannuspaine välittyy kuitenkin eri tavoin tehdasteollisuuden eri toimialoille. Ammatilliset, tieteelliset ja tekniset palvelut, hallinto- ja tukipalvelut mukaan luettuina, tuottavat palveluita erityisesti elektroniikkateollisuudelle, kone- ja laitevalmistukseen sekä elintarviketeollisuudelle. Kaupan, liikenteen ja varastoin-

Taulukko 4.

Yrityspalveluiden hintojen keskimääräinen vuosimuutos 2006–2012

%	Suomi	Ruotsi*	Ranska	Iso-Britannia
<i>Kaikki yrityspalvelut</i>	2,0	-0,2	0,3	1,1
<i>Maantiekuljetukset</i>	4,4	2,8	2,3	2,4
<i>Lastinkäsittely</i>	1,4	1,9	1,0	2,4
<i>Varastointi</i>	1,8	2,5	1,1	2,9
<i>Posti- ja kuriiripalvelut</i>	3,1	2,8	1,5	1,3
<i>Televiestintä</i>	-3,7	-	-4,1	-3,2
<i>Ammatilliset, tieteelliset ja tekniset palvelut</i>	3,4	-	0,8	2,4
<i>Turvallisuuspalvelut</i>	4,5	5,7	2,1	1,4
<i>Siivouspalvelut</i>	2,5	2,1	2,4	1,8

* Ruotsin tiedot vuosilta 2008–2012.

Lähde: Eurostat.

nin palveluita käyttää selvästi eniten paperiteollisuus. Suljetun sektorin työvoimakustannusten nousu vaikuttaa siis eniten niihin teollisuustoimialoihin – eli elektroniikka- ja paperiteollisuuteen – jotka käyvät parhaillaan läpi rakennemuutosta.

Työkustannusten kasvu heikentää osaltaan vientiteollisuuden kilpailukykyä

Tehdasteollisuudelle välituotteita tuotavilla toimialoilla työvoimakustannusten kasvu on kaikilla mittareilla mitattuna ollut rahaliiton aikana Suomessa nopeampaa kuin kilpailijamaissa. Huomattavimmat erot ovat aloilla, joiden

merkitys teollisuuden välituotekäytössä on suuri, kuten kauppa ja logistiikka sekä erilaiset tukipalvelut. Työvoimakustannusten kasvu on välittynyt yrityspalveluiden hintoihin, jotka ovat nousseet viime vuosina nopeammin kuin joissakin kilpailijamaissa sekä ripeämmin kuin tehdasteollisuuden tuotoksen hinnat. Vientiteollisuuden kustannuskilpailukyvyin heikentymiseen on siten osaltaan vaikuttanut myös kotimaisen suljetun sektorin työkustannusten nousu.

Asiasanat: työvoimakustannukset, kilpailukyky